

Skola: Datorteket
Författare: Lars Lindquist
Handledare: Gun Kallur
Rättvik år 2001

RÄTTVIKS GOLFKLUBBS HISTORIA

Sammanfattning

Golfspelet har utövats under mycket lång tid, egentligen finns ingen säker dokumentation om när golfen föddes.

Man har heller inga säkra källor om vem som verkligen var först med att utöva golfspelet.

Vad man däremot vet beträffande golfens historia i Sverige är att Rättviks Golfklubb startades som första klubb i Dalarna för snart 50 år sedan. Att det på den tiden lilla samhället Rättvik skulle bli först i Dalarna med egen golfklubb är anmärkningsvärt, men har sin förklaring.

Det beror på den spirande turismen och framsynta ägare till de många hotellen runt Rättvik. Man ville helt enkelt locka turisterna till orten tidigare på försommaren och behålla dem längre in på hösten.

Rättviks Golfklubbs Historia dokumenterar golfbanans tillkomst och utveckling samt ut- och ombyggnad av golfrestaurang, kansli, omklädningsrum samt golfshop.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SID

Sammanfattning	2
1 Inledning	4
1:1 Problemformulering	4
1:2 Syfte	4
1:3 Metod	4
2 Redovisning	5
2:1 Golfens begynnelse	5
2:2 Rättviks Golfklubb snart 50 år	6
2:3 Den ursprungliga niohålsbanan	9
2:4 Klubbhuset genom tiderna	10
3 Mina egna kommentarer	12
4 Käll- och litteraturförteckning	12

1 Inledning

Golfspelet har framförallt i Sverige blivit en populär sport, ja rent av en folksport. I Sverige finns idag snart 400 golfbanor och 500 000 aktiva golfspelare. Behovet av nya golfbanor är så stort att det har blivit ett problem framförallt runt storstäderna. Svenska Golf förbundet arbetar hårt för att finna lösningar på detta trots allt delikata problem.

Golfens betydelse för näringen har också fått ett erkännande under de senaste åren. I dag talar man med stolthet om att man har en golfbana på orten.

Ibland hör man talas om att anläggandet av golfbanor tar mark från nyttigare ändamål. Man bör då ha i minnet att på många platser har golfbanor anlagts på mark som för andra ändamål varit oanvändbar. Sankmarker har dränerats och fyllts ut bergknallar har blivit en naturlig del av golfbanan.

1.1 *Problemformulering*

Hur kommer det sig att man var så tidigt ute med att anlägga en golfbana i Rättvik ?

Vilka var drivkrafterna ?

Vilka personer låg bakom idéerna ?

Vad har hänt genom åren?

1:2 *Syfte*

Syftet med denna historik är att sprida kunskap om Rättviks Golfklubbs Historia och händelser genom åren. Jag är övertygad om att vår yngre generation har en stor nyfikenhet om vad som hänt genom de gångna åren.

1:3 *Metod*

För att få svar på mina frågor i problemformuleringen skall jag ta del av dokument hos Rättviks Golfklubb, göra intervjuer samt använda lämplig litteratur. Genom dessa enkla men säkra metoder kommer jag att få svar på mina frågor. En sammanställning av befintligt material blir nog nödvändigt men material såsom styrelseprotokoll samt årsberättelser är säkra källor. En annan säker källa är det material som klubbmedlemmen och tidigare ordförande Börje Ljunggren sammanställt.

Redovisning

2:1 Golfens begynnelse

Historikerna är helt överens om att det var Skottland som lärde världen att spela golf, men vem som uppfann spelet är en öppen fråga. Skottarna gör naturligtvis anspråk på den titeln, men det gör även holländarna, fransmännen och belgarna. Sanningen är att när och hur spelet blev till är mysterium och kommer förmodligen att så förbli. Vad man säga är att spelet existerat i minst 500 år. Det vet man eftersom kung James II av Skottland den 6 mars 1457 förbjöd golf och fotboll. Man skulle i stället ägna sig åt bågsytte för att kunna hålla engelsmännen på rätt sida av gränsen.

En fascinerande teori om golfens ursprung finns att läsa i Sir W G Simpsons *The Art of Golf*. Han menar att en fåraherde som vallade sina djur på St Andrews links, råkade slå ned en liten sten i ett kaninhål med sin stav. Hans kamrat uppmanade honom att göra om bedriften och därmed hade det första partiet golf spelats!

Den första klubben och de första reglerna

Äran att ha bildat den första klubben tillkommer The Honourable Company of Edinburgh Golfers. 1744 fick de en silverklubba av stadens styresmän att spela om i en årlig tävling för brittiska adels- och gentlemän. Samtidigt nedtecknades 13 ursprungliga golfreglerna. 1836 flyttade The Honourable Company från Leith till Musselburgh och 1892 till sitt nuvarande säte i Muirfield.

Det skulle dröja tio år innan The Society of St Andrews Golfers bildades. När kung William IV blev skottarnas beskyddare 1834, ändrades namnet till The Royal and Ancient Golf Club of St Andrews – som tillsammans med det amerikanska golfförbundet (USGA) fortfarande är golfens högsta instans.

2:2 Rättviks Golfklubb snart 50 år

År 2004 når Rättviks Golfklubb den för golfklubbar aktningvärda åldern av 50 år.

Vi befinner oss nu i början av 1950-talet, kanske 1953. När markfrågan var klar anlade två golfentusiaster Rättviks första golfhål. Det var Nils Enbom från grannkommunen Leksand och rättvikaren Erik Persson. Första hålet var en nedgrävd kaffeburk, som fanns på nuvarande 6:ans fairway. Här vandrade entusiasterna fram och tillbaka mellan tee och burk.

RGK bildades den 14 januari 1954. Två av initiativtagarna var hotelldirektörerna på Siljansborg och Persborg, Britt Arpi och Nils Breile. Ett halvt år senare, den 9 juni, togs klubben upp som medlem i Svenska Riksidrottsförbundet. Om vi får tro urkunderna, och det skall vi väl göra, så är RGK:s bana den 44:e i ordningen i Sverige och den första i Dalarna.

Det var hotellägarna i Rättvik, som kom på idén med en niohåls golfbana här på orten. De ville med den få hit turister tidigare på sommaren och släppa hem dem senare på hösten. Utan att på något sätt förringa de övriga hotelldirektörernas insats, när det gäller tillkomsten av banan, så måste nog direktören på Siljansborg, Britt Arpi, få det mesta av äran, när det gäller byggnationen av banan. Hon var för övrigt klubbens första ordförande åren 1954-1959.

Området där nio hålen byggdes var ursprungligen tänkt som platsen för Rättviks flygfält. Vi tror att kommunen, som i alla tider varit positivt inställd till RGK, gjorde rätt den gången, när den valde golf i stället för flyg. Efter kommunens positiva beslut var det bara att sätta spaden i jorden och närmare fem år senare var det dags för invigning. Den 27 maj 1959 dundrade en silvergrå Porsche in från riksvägen till banan. Vid ratten satt "Motorprinsen", HKH Prins Bertil. Det var nämligen han som skulle inviga den, under stor möda, tillkomna banan. Den första fråga som Prinsen fick kom från en ung rättvikspojke, som sporde: - Hur fort kan du köra med den där bilen?

Vad Prinsen svarade förtäljer ej historien.

Så var det klart för det alla väntat på – Prinsens invigningsslag. HKH pegade upp och slog till. En praktfull slice och bollen hamnade out of bounds i lantmannaskolans potatisåker. Vi bör kanske nämna att hål nummer nio idag

var hål ett på den tiden. Vår bana var den åttonde, som Prinsen invigde. Han berättade vid en intervju i samband med en högtidsdag att han misslyckats två gånger vid en baninvigning. Den ena var således i Rättvik. Efter själva invigningsceremonin spelade Prins Bertil och major Rudfeldt en improviserad partävling mot vår tränare Mr Turner och Berndt Sörlin, vilka var ofina nog att vinna matchen med ett slag. Prinsen tyckte mycket om vår bana och hoppades få tillfälle att spela den fler gånger. Hans förhoppning infriades inte vad vi vet. Den högtidliga invigningsmåltiden intogs på hotell Siljansborg hos klubbens ordförande Britt Arpi. Detta var således den 27 maj 1959.

Vad har då hänt sedan dess?

I samband med invigningen av banan stod också ett nytt klubbhus färdigt att tas i bruk. Tidigare fanns endast en enkel barack, som tjänstgjorde som omklädningsrum och materielbod. Ett enormt arbete lades under åren ner på niohålsbanan och den blev till slut i absolut toppskick. Några klubbens äldre medlemmar minns än Hans Nilsses, klubbens greenkeeper, som med sin traktor Grälle for omkring med greenklipparen och vattenslangar med koplade trädgårdsgrador för greenernas skötsel. Det tog i det närmaste en arbetsdag på den tiden att klippa nio greener. Mycket frivilligt arbete lades ner av medlemmarna och ryktet om Rättviks fina bana spred sig och den drog till sig allt fler gästspelare.

Under lång tid på sjuttioalet fördes diskussioner om en eventuell utbyggnad till aderton hål, men hindren var många bl.a ekonomin och markfrågan. Men så en dag, närmare bestämt den 15 maj 1976 klockan 17.00 togs beslut om en utbyggnad till att omfatta aderton hål. Här skall särskilt nämnas tre medlemmar, som tillsammans med klubbens dåvarande ordförande Börje Ljunggren lade ner ett oerhört arbete för att genomföra beslutet. Dessa tre var Fred Bengtsson, Kurt Ericsson och Sven-Olov Eriksson. Rövning och schaktning plus sådd gick mycket snabbt tack vare den fina jordmånen.

1977 – 1978 låg de nio nya hålen och växte till sig. Sådden hade lyckats över förväntan. Såningsmän var Mats Blom och Peter Michols.

En gång under Rättviksveckan 1978 togs nya banan i bruk och det var vid Grant's Golfcuptävling. 1979 var 18-hålsbanan färdig att tas i bruk. Den officiella invigningen skedde under Rättviksveckan, närmare bestämt den 2 september. Denna gång skedde invigningen av en ofrälse, operasångaren Rolf Björling. Kostnaden för hela utbyggnaden plus all bevattning uppgick till 350 000 kr.

Året innan nya banan togs i bruk byggde klubbens medlemmar ett nytt och mera ändamålsenligt klubbhus i rekordfart. Grundplattan göts på en torsdag och på söndag kväll var huset rest, taket påspikat och teglet lagt på plats. En tillbyggnad av klubbhuset gjordes under senare delen av åttiotalet. Den äldsta klubbstugan sågades isär, flyttades och byggdes om till shop och ett nytt kansli byggdes. Detta skedde 1990.

Tanken på att bygga en stugby hade funnits länge och tanken blev till handling. 1981 stod femton faluröda lägenheter inflyttningsklara.

En annan mycket viktig åtgärd för att förbättra banan var de stora, fina gräs-tees som anlades i början av nittiotalet. I detta sammanhang skall Torsten Lund ha ett varmt tack utan vars hjälpsamhet nog inte arbetet kunnat genomföras. Kostnaden för alla tees plus bevattning stannade vid 300 000 kr.

Ett kontinuerligt förbättringsarbete görs varje år på banan. Ombyggnaden av hål nummer två var färdigt till säsongen 1996. Arbetet gjordes av klubbens egen banpersonal under ledning av Mats Ljunggren.

Kuriosa: Första hole in one på detta nya hål gjordes av hemmaspelaren Harry Pherson.

För att minska olycksrisken kring 7:ans tee har 6:ans green utökats åt vänster. Detta arbete gjordes av Hans Knutsson, Mikael Lagestam och Magnus Höglund. Dessa tre gjorde även de två nya greenbunkrarna på hål nummer sju.

Den automatiska fairwaybevattningen var klar att tas i bruk 1995. Arbetet utfördes av klubbens duktiga banarbetare, Sam Eriksson, Mats Ljunggren, Bertil Nilsses, Hans Knutsson, Mikael Lagestam samt Leif Roos. Detta förbilligade arbetskostnaden högst avsevärt. Vattnet tas numera från Sveriges 7:e största sjö, så någon brist på vatten kan knappast uppstå. Det bör också nämnas att Lantbruksskolan har beretts tillfälle att utnyttja golfklubbens tillgång till vatten genom att koppla in sig på denna ledning.

Hösten 1996 byggdes en damm vid 15:e hålet. Byggföretaget NCC utförde arbetet till en kostnad av 55 000 kronor. Vintern -97 gallrades runt hela banan så att solen bättre skulle komma åt greener och tees.

Hösten -98 genomfördes en kraftig upprensning mellan ettans tee och åttans green samtidigt som det anlades en stor damm vid samma plats som buktar in mot åttans foregreen och fairway. Trettonde green breddades åt vänster och förlängdes samt kompletterades med en stor bunker på vänster sida.

1999 utfördes en mängd justeringar intill ett flertal greener för ett förhindra vattensamlingar. Fontänen i dammen vid åttan installerades och kördes igång.

Våren år 2000 påbörjades ombyggnad av shopen som under en lång tid varit för trång. Taket höjdes och golvytan utökades med ca 20 m² allt till vår tränare Magnus Ahlgrens glädje.

Sommaren år 2000 var oerhört regnigt vilket innebar att en rad planerade ar-

beten med banan måste framflyttas. Likväl gjordes en renovering av femmans greenområde inklusive bunkrar. Omfattande renovering av dräneringar blev nödvändig eftersom banan blev kraftigt vattendränkt under sommarens regn. I stort sett alla fairways djupknivluftades för att underlätta ytdräneringen. I mitten av november utfördes en s.k. GPS-mätning av banan. Med GPS-mätning menas att man gör en geografisk positionsmätning via satellit. Hela banan mättes in, greener samt hinder i form av bunkrar och vattenhinder finns nu dokumenterade. Vidare är alla el-ledningar och dito vatten med på datakassetten. Det sammanlagda materialet kan med fördel ligga till grund för en utmärkt banbeskrivning.

2:3 Den ursprungliga niohålsbanan

För att banan skulle omfatta 18 hål måste varje hål ha två utslagsplatser. Hål nummer 1 och 10 var nuvarande hål nummer nio. Där låg ettans utslag på nuvarande grästee och adertonde låg förskjutet mot puttinggreenen. Mitt framför greenen, som låg hitom nuvarande, fanns en stor och besvärlig bunker.

Hål nummer 2 och 11 var nuvarande aderton fast åt motsatt håll. Greenen var densamma som nuvarande tians green. Tvåans tee låg i dikets förlängning bakåt. Tee elva låg på en kulle ungefär där adertonde green ligger idag. På kullen framför gren växte en ståtlig tall.

Hål nummer 3 och 12 var nuvarande elvan, med treans tee på nuvarande grästee och tolfte på en kulle på andra sidan vägen. En lustighet om detta. Det stod en förarglig tall till vänster i spelriktningen, så notoriska slicare sig nästan inget besvär. Men en vid namn Martin Wallberg kom på råd. Det sägs att han erbjöd dåvarande "intendenten" Nils Enbom 150 kr om han såg till att tallen försvann. Nils, som var mån om klubbens kassa kapade genast ner tallen.

Hål nummer 4 och 13 var nuvarande tolv, där fyrans tee låg på nuvarande grästee. Detta tee var en upptimrad pedistal. Man fick inte vara höjdrädd. Trettonde tee låg på kullen i skogsridån mellan elvan och tolv.

Hål nummer 5 och 14 var nuvarande sjuan med femte tee på nuvarande grästee och fjortonde på en kulle till vänster. På den tiden växte det mycket smultron runt detta tee.

Hål nummer 6 och 15 var nuvarande sjätte hålet med sjätte tee upptimrat på nuvarande grästee. Femtonde tee var på kullen till vänster om femmans green,

för övrigt utslagsplats för Rättviks Golfklubbs första hål. Mer om detta på annan plats i historiken.

Hål nummer 7 och 16 låg på andra sidan tillfartsvägen till travbanan. Ett par fyrahål, där andra slaget skulle slås mellan dubbeltallarna på nuvarande tredje hålet, fast i motsatt riktning. Greenen låg nära åkervägen upp mot Sätra. En gång fanns även ett sjunde utslag mellan dubbelgranarna till höger på nuvarande sexan.

Hål nummer 8 och 17 var nuvarande femman med åttonde utslaget i björkdungen nära nuvarande fjärde tee och sjuttonde, där femte hålet böjer till vänster upp mot gren.

Hål nummer 9 och 18 var nuvarande åttan. Nionde utslaget var på västra sidan om vägen till maskinhallen. Hålet var ett par fyra. Det adertonde hålet var placerat på en timmerpedestal, där nuvarande grästee är placera. Det adertonde och sista hålet var ett par fem. Greenen var ej så stor som nuvarande. Den nedre platån var en jättelik bunker.

2:4 Klubbhuset genom tiderna

I samband med baninvigningen 1959 stod också ett klubbhus färdigt att tas i bruk.

Många personer med intresse för golf, medlemmar och även andra intressenter, hade tillsammans skrapat ihop 10 000 kronor för att förverkliga bygget. Tidigare fanns endast ett par enkla baracker, som tjänstgjorde som omklädningsrum och materielbod. Byggmästare Sold i Ierdal hade välvilligt ställt dessa till klubbens förfogande.

Karl-Erik Hallvares, en gång vice ordförande i klubben, har berättat att den första shopen låg i ett skjul, där man idag går över från tian till elvan. Där försåg banskötare Persson golfspelarna med bollar och pegs. Bollar gick det sannerligen åt på den nybrutna banan. Det berättas om en advokat Melin från Falun, som innan start köpte ett dussin bollar men redan efter tre spelade hål återkom för att fylla på förrådet. Vid sidan om detta skjul fanns "stallet" för Grälle, Hans Nilsses följeslagare under många år. Grälle var en traktor.

Det gamla klubbhuset var en grå, hukande timmerbyggnad, som bestod av tre avdelningar. En avdelning för den som skötte serveringen, ett övernattningsrum skulle man kunna kalla det, en köksavdelning med enkla kokmöjligheter, en serveringslucka ut till klubbrummet, där det fanns en öppen spis, som var flitigt använd speciellt under Rättviksveckan, då temperaturen många gånger kunde närma sig nollpunkten. I spisen kunde det hänga blöta strumpor och strax bredvid kunde någon sitta och inmundiga sin måltid. Då

stod trivseln på topp. Många bevis härpå hördes från spelare från andra klubbar där klubbhusen var bättre inredda.

Ett dusch- och omklädningsrum, som upptog ca 2,5 m² i klubbrummet stod också till spelarnas förfogande. Ute i skogen fanns en bekvämlighetsinrättning för både damer och herrar. Nils Enbom, som tillsammans med hustrun Stina förestod serveringen i många år, hade på insidan av dussdörren skrivit något mycket vist, nämligen: Detta skulle Ni ha tänkt på innan Ni for hemifrån!

Året innan nya banan togs i bruk byggde medlemmarna ett nytt, modernt klubbhus i rekordfart. Grundplattan göts en torsdag och på söndag kväll var väggarna resta, taket påspikat och takteglet lagt på plats. Uppskattningsvis var det 50-60 golfare av båda könen, som jobbade frenetiskt dessa fyra dagar.

Med tiden blev även dessa utrymmen för små, allteftersom klubbens fina bana ökade i popularitet bland Sveriges golfare, och en tillbyggnad var nödvändig. För att bereda plats för nybyggnationen sågades timmerstugan, som fortfarande stod kvar, i tre delar och med hjälp av en kran till den plats där den nu står. Den blev till utrymme för vår tränare . Inrymmer shop och kontorsavdelning samt ett litet verkstadsutrymme. Detta skedde i november 1988, dock ej helt utan komplikationer. Väggarna sprack, sågspånet yrde och tegelpannorna lossnade.

1989-90 uppfördes ett nytt kansli. Ritningarna gjordes av Torbjörn Malm, en klubbmedlem som har sin hemvist i Sjurberg. Byggnadsarbetet gjordes av vår gymnasieskola som ett övningsobjekt. Arbetsledare var instruktör Anders Ivars från Vikarbyn.

Övervakningen av kansliet inreddes något år senare, 1992 till en samlingsal, lektionssal men kan även användas för festarrangemang. De som utförde arbete var Olle Kallur från Vikarbyn, Anders Lindqvist från Gärdebyn och Erik Wiklund från samhället samtliga klubbmedlemmar.

3 Mina egna kommentarer

Denna dokumentation har för min personliga del varit mycket givande och intressant då jag själv levt nära golfklubben i många år och känner trakten samt många av de ovannämnda personerna.

Många golfklubbar man talar med är förundrade över Rättviks Golfklubb. Rättviks Golfklubb har genom engagerade klubbmedlemmar kunnat genomföra arbeten till en mycket låg kostnad genom åren. Detta har medfört att klubben står helt på egna ben utan skulder annat än till medlemmarna i klubben som också därmed äger sin bana.

Rättviks Golfklubb har de lägsta avgifterna i landet för en 18-hålsbana samt en god ekonomi. Klubben har nått taket beträffande medlemsantal samt därutöver en kö till att bli medlem.

Detta innebär inte på något sätt att tillvaron är problemfri. Klubbens stora problem idag är att man behöver mer mark dels för ett bättre och riskfritt övningsområde men även för utbyggnad av ytterligare minst nio hål.

Rättviks Golfklubb har som måtto att möjliggöra golfspel för kommunens innevånare i allmänhet och ungdomar i synnerhet till en så låg kostnad som möjligt.

Skall man klara den målsättningen i framtiden måste markfrågan lösas ganska snart och för att kunna nå driftsfördelar bör marken ligga i anslutning till den befintliga golfbanan.

4 Käll- och litteraturförteckning

Material sammanställt av Börje Ljunggren.

Protokoll och dokument från Rättviks Golfklubb.

Diverse intervjuer.

John Pinner Golfens historia. Utgivare Rabén & Sjögren.